

Székelyi szokások:

Székely vidékeken a szeptember végétől novemberig tartó időszak legfontosabb gazdasági, és egyben társadalmi eseménye a műret. A parasztgazdaságokban, a mőlöben végzett más társadalmi munkákkal minden év társas esemény volt, erőt is kapcsolódott hozzá a nap végén ünneplés, táncos mulatság.

A műret már a 16-17-ik századtól ismeretes néprajzi, rak évszámadás hagyományja van már. Régen igazi sátoros ünnep volt, melyre még a hadviselési vitérek is harasítottak. A műret időpontja a 18-19-ik századtól valamilyen jeles naphoz kötődött. Kültörbörő börtörmelő vidékeken kültörbörő időpontokban kezdődik a műret Szent Mihály napjától (szeptember 29.) Simon-Zsuzs (október 28.) napjáig. Ma már azonban ez az esemény akár egy hónappal korábban is kezdődhet. A műreti szokások a mőlömredek utolsó napjának kapcsolódnak. Nagy mulatságok, felvonulások voltak ilyenkor, amely este ballal zárult.

Hár székely ünnepség is az októberi műreti bal. Aból konkrétan létezők és képzések mervelek, óka néprajzeletbe öltözött osztrák. Régebben a műreti bal a katonákhoz képzés létezők mervelek. Minden osztrák létező hívott magának egy lányt, és köröskör képzettek a bábra.

Néhány nappal a bal előtt elmennék mőlöit vásárolni, amiből koronákat szennak. A bal napján mőlövel felolvasítik a kultúrörthöz törmet, és vigyáznak, hogy a drótra akasztott mőlögerendeket senki el ne lepja. Ha a törmet elkapják, az pénzbeli büszsőt kell fizessen. A mőlökoronákat pedig elárverezik.

A bal néprajzelet régebbig mulatnak, táncolnak.

Népviselet:

Az úrmősiék hagyományos népviselete a fekete ruha. A viseletet a konfirmációra ma is megneveik a faluban, megvárják az inget, kihimmezik, lerakják a kötényt. A falu jellegzetes táncát, az úrmősi táncot, csak népviseletben járhatják.

A férfiak öltözete a kendőnői ruhából vagy gyolónői ruhából képzett fehér ing, a fekete ponyvából képzett mellény, a fekete kocsma, a keményruha csizma és a kalap, ami a fiataloknál rövidebb, az idősebb férfiaknál fekete.

A régi időkben a nők kék színű ruhát viseltek, vagy fekete ruhát, fehér inget, fekete mellényt, csipkés megelyezett himzett kötényt, hárskendőt és keményruha patkós csizmát viseltek, fejükön kendo volt.

A női fekete ruha jellemző darabjai: fehér gyolcs-alsóruhák, náncba redelt hárskendőből képzett piros ruhák, fekete kocsma náncba redelt vállas ing, fekete díszes piros kácsi, fehér csipkés megelyezett himzésű kötény és keményruha, tarkában náncos fekete csizma. A női viselet fontos kiegészítő a himzett esekendo, régi nevén kendo, amit a kötényhez kapcsolva vagy a kocsma fölé hordanak, valamint a piros malag, amit vállon vagy hajba fűzve viselnek.

A népviseletben gardag falu megtartotta őseitől röhagott ruhakészítést, és most is névösen felvesszük mindenki a népviseleti ruhákat, fiatalok és idősek egyaránt, főleg ünnepélyek alkalmával.

Népi mestersegek és népművészet:

Úrmősiön a régi népi mestersegeknek még fellelhetők a nyomai. Kovács-, kerékes-, cipészműhely és malom működött a faluban. A mővelés-, fonás-, kenyérsütés-, ligorás-, mappanpörés kellekai, a régi földművelés, az állattenyésztés jellegzetes eszközei, hártartási eszközök még ma is megtalálhatók a különböző hártartásokban. Ilyen eszközök: miták, dezsák, rosták, mőrsök, mőrlapát, tokenyök, sulykok, tiló, hehela, máktoza.

Falutörténet:

Ürmösről az első okleveles említés 1594-ből származik. Adak-iratok szerint a Sükösd család birtoka volt egyszer a település. Majd 1642-ből I. Rákóczi György adományleveléről, Ürmöst a fejedelem a Szepességtől Erdélybe szállmászó Maurer családnak adományozta. Így aztán ez a család volt a falu birtokos ura egészen az 1848-as jobbágy-felszabadításig.

Ürmös névének eredetéről a következő monda szól:

» Rákóczi Ferenc vadász barátainak Miklós vadászról a mai Ürmös területére jött vadászni. Ahogy ideértek, a szürke barátságos kinnkötött egy marvas. Rákóczi kijelentette a vadász barátainak, hogy annak adja ezt a vidéket, aki lelőni a marvast.

A vadászok üldözésbe vették a marvast, de egyik sem sikerült lelőni, csak Rákóczi egyik barátjának, Mörnernek. Rákóczi ezért Mörnernek ajándékozta ezt a vidéket.

Mörner nem nagyon örült ennek a helynek, ahol csak erdő és ürmös történet, amíg csak a marva ellátott. Azért mégis jobbágycsapatot telepített ide. Az első a Kovács nemzetség volt, akinek még most is vannak utódai. A Halmágyiak Halmágyról, a Benikák Bányáról, az Oprák Pénzlekről jöttek. Az ürmös területből származókat letelestett.

Erőtel mevertelek el ezt a falut Ürmösnek.»

A nép még a név eredetéről a következőket meséli: » Mörner királyt a török seregtől elűzték, ezért a marvaért II. Rákóczi Ferenc egy akkori területtel ajándékozta meg, amekkorát egy nap alatt lovával be tud lovagolni. Ekkora volt a falu határa. Nevét az itt termő ürmösről kapta.»

Az őslakosságát képező családok mekelyek voltak és erdőkitöréssel foglalkoztak. A hagyomány, de Orbán Balázs is írja, hogy a határvédők mekely betöltésére voltak, majd annak lerombolása után, a török-talár parancsokból elűzték át az erdő mélyébe, a mai felülszék. Mezőnyáráiban, néprészleteiben, rézkorszakban és népművelésben ez a nép megőrizte a mekely népjellegét.

A mai lakosság nemzetségi összetétel szempontjából magyar, román és cigány nemzetségek.